

První britská žádost o vstup do EHS a její odraz v britském tisku (1961-1963): Příspěvek k dějinám Velké Británie ve 20. století

V červenci 1961 vyvrcholily ve Velké Británii dlouhé měsíce debat o poměru ostrovního království k Evropskému hospodářskému společenství. Výsledkem bylo podání žádosti o jeho přijetí do *Common Market*, jak bylo EHS v Británii tradičně přezdíváno. Až do ledna 1963, kdy naděje britského vyjednávacího týmu vedeného budoucím předsedou vlády Edwardem Heathem ukončilo resolutní ne francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, probíhala v Británii stupňující se veřejná diskuze o poměru Spojeného království k sjednocující se Evropě. Vývoj této veřejné diskuze a analýza faktorů, které ji formovaly, představují hlavní téma této diplomové práce.

Její první část se zaměřuje na bezprostřední ohlas, kterému se rozhodnutí Macmillanova kabinetu v britské veřejnosti dostalo a podává nástin dopadu tohoto politického kroku na směřování politik dvou, hlavních britských politických stran, Konzervativní strany a Labour Party. Dále na modelových příkladech tří konkrétních exemplářů pamfletistické tvorby srovnává novou podobu britského proevropského sentimentu uvnitř Konzervativní strany s jeho euroskeptickými odpůrci jak z pravicové tak z levicové části politického spektra. Druhý tematický blok se soustředí na problematiku evropských postojů britské Liberální strany v období od podání žádosti a následného stranického sjezdu v Edinburgu v září 1961 až po průběh a vyvrcholení bruselské krize na přelomu ledna a února 1963. V pozornosti třetí kapitoly se nachází otázka potenciálního britského členství v EHS v kontextu britské bezpečnostní politiky a britsko-francouzské vojenské spolupráce. Do popředí zde taktéž vystupují vrcholná státnická setkání Harolda Macmillana a Charlese de Gaulla v Birch Grove a v Chateau de Champs a jejich reflexe britským veřejným míněním. Čtvrtá a pátá kapitola potom podávají rozbor vývoje „evropské otázky“ na britské politické scéně a v britské veřejnosti v období mezi prvními vážnými krizemi přístupových jednání v létě 1962 a přelomem září a října téhož roku. Vzhledem k tomu, že během těchto dvou měsíců se v Británii uskutečnily jak tradiční výroční konference všech hlavních politických stran tak konference hlav států Britského společenství národů, je právě podzim roku 1962 pro vývoj britských postojů k EHS jedním z klíčových období. Poslední, pátá tematická část nastiňuje průběh tzv. bruselské krize, která vypukla poté, co Francie v lednu 1963 svým právem veta jednání s britskou delegací definitivně přerušila. Otázka britského zájmu vstoupit do EHS je v tomto případě představena v souvislosti s několika dalšími, zásadními tématy, v jejichž

kontextu bruselská krize probíhala a jež se v britských médiích a v britské veřejnosti podílela na utváření pro i protievropských nálad a postojů. Mezi nejzásadnější z nich patří například tzv. Vassalův případ, kampaň proti nezaměstnanosti či úmrtí předsedy labouristů Hugh Gaitskella.

Práce je založena především na analýze denního tisku, časopisecké produkce a pamfletistické tvorby z let 1961-1963, které doplňuje mimo jiné edice debat britské Dolní sněmovny *British Parliamentary Papers*. Jako hlavní zdroje byla využita periodika *The Times*, *The Scotsman*, *The Guardian* a *The Observer*. Pravicové listy zastupuje především *The Daily Express*, patřící Beaverbrookovu koncernu. Naopak „levicový bulvár“ zastupuje *The Daily Mail*. Britský komunistický tisk reprezentuje *The Daily Worker*. Zajímavým příkladem ke studiu představuje rovněž *The Daily Herald*, který se v tomto období cíleně profiloval jako proevropský liberálně-levicový deník. Z nepřeberného množství britského regionálního tisku byly vybrány *The Evening Chronicle* a *The Newcastle Journal* vydávané v Newcastlu upon Tyne, doplněné o nekompletní edici studentského listu univerzity v Newcastlu *Newcastle Courier*. V některých případech byly u výše zmíněných periodik ke studiu využity jejich skotské edice, které se však ve studovaném období odlišovaly od hlavních londýnských řad pouze minimálně.

Základ prostudovaných materiálů časopisecké povahy tvoří trojice nejvýznamnějších magazínů *Economist*, *New Statesman* a *Spectator*. Ty doplňuje oficiální časopis Liberální strany *Liberal News*, pro-americký *Encounter* či oficiální magazín BBC *Listener*. Nepominutelnou součástí této skupiny pramenů k novodobým dějinám tvoří také britské satirické magazíny, především *Punch* či *Private Eye*.

Z velmi rozsáhlé pamfletistické tvorby práce využívá zejména dílo Williama Picklese *Not With Europe*, sborník *Britain, not Europe*, publikovaný *Anti-Common Market League*, a proevropsky orientovaný pamflet Harolda Macmillana *Britain, Commonwealth and Europe*.¹

¹ Přehled dějin britského tisku v letech 1961-1963 a údajů nezbytných pro jeho metodologicky správnou historickou kritiku je dostupný například v SEYMOUR-URE, C., *The British Press and Broadcasting since 1945*, Oxford: Blackwell, 1991.